Г. О. Сабадос, *к. е. н., доцент, доцент кафедри національної економіки та публічного управління, ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"*
ORCID ID: 0000-0001-6430-1505

О. В. Усенко, *к. держ. упр., директор, середня спеціалізована школа № 139, м. Київ*
ORCID ID: 0000-0003-4420-4550

О. В. Харченко, *магістрант кафедри національної економіки та публічного управління, ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені В.П. Гетьмана"*
ORCID ID: 0000-0002-2207-5244

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.6.41

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

H. Sabadosh,
PhD in Economics, Associate Professor,
SHEI "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman", Kyiv
O. Usenko,
PhD in Public Administration, Headmistress of Kyiv specialized school
of the I — III grades N 139 with deep study of Mathematics
O. Kharchenko,
Master student of Faculty of Economics and Management,
SHEI "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman", Kyiv

FORMING OF AN UP-TO-DATE SYSTEM PROFESSIONAL TRAINING FOR MANAGEMENT EMPLOYEES IN UKRAINE

У статті розглядається проблема формування якісної системи освіти всіх рівнів, яка стане основою для модернізації професійного навчання державних службовців у контексті реформування державної служби в Україні. Питання якості освіти є особливо актуальним сьогодні і передбачає надання якісних освітніх послуг, що передбачає формування відповідної база показників для оцінювання та індикаторів для визначення рівня досягнення поставленої мети, тенденцій та закономірностей. Якісна освіта є основою для забезпечення соціально-економічного розвитку країни і в статті розглядаються результати рейтингу QS Higher Education System Strength Rankings, який включає країни з найефективнішими системами вищої освіти.

До сфери освіти сьогодні звернено увагу багатьох науковців теоретиків і практиків державного управління. Тільки держави, що мають у розпорядженні високоефективну систему освіти, яка відповідає сучасним вимогам, можуть увійти до числа розвинених країн сучасного світу. Практично в усіх країнах, що демонструють високі темпи економічного зростання, пріоритетним напрямом є розвиток освіти.

Модернізація професійного навчання державних службовців в Україні проходить одночасно з реформою освіти. Слід розуміти, що створення ефективної державної служби, яка є інструментом результативної системи публічного управління неможливе без функціонування ефективної системи освітніх закладів всіх рівнів. З цієї проблемою пов'язане управління професіоналізацією кадрів державної служби в Україні та створення компетентнісної моделі управління людськими ресурсами.

The article deals with the problem of forming a qualitative system of education at all levels which is going to become a base for modernization of professional training for office state employees within the context of reforming state service in Ukraine. The question of quality of education is especially actual and provides qualitative educational services which also provide the formation of corresponding base of indices for evaluation and indicators for finding out the level of achievement for setting the object, tendencies and regularities. Qualitative

education is the base (foundation) for providing social — economic development of the country and the article examines the results of the rating QS Higher Education System Strength Rankings which includes the countries with the most effective systems of higher education.

Nowadays a great number of scholars, theorists and practical workers of state management pay great attention to the sphere of education. Only the states having at their disposal the most effective system of education which corresponds to up-to-date demands can be reckoned with developed countries of modern world. Practically all the countries which demonstrate the high level of economic rise, consider the development of education as a priority.

Modernization of professional training for office state employees in Ukraine is conducted simultaneously with the reform of education. It should be realized, it is impossible to create effective state service which is the instrument of progressive system of public government without functioning effective system of educational institutions of all levels.

Both the management of skilled, professional specialists for state employment in Ukraine and the formation of efficient model of human resources management are closely connected.

Ключові слова: якість освіти, освітні послуги, показники та індикатори оцінювання, соціально-економічний розвиток, міжнародний рейтинг, державна служба, публічний службовець.

Key words: Quality of education, educational services, indices and indicators of estimation, social -economic development, international rating, state employment, public employee.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Останнім часом багато уваги приділяється проблемі якості публічної служби, кінцевим результатом дальності якої є рівень розвитку національної економіки. На ефективність діяльності органів публічної влади впливає багато факторів, у тому числі рівень освіти і професіоналізму. Формування системи підготовки публічних службовців слід розглядати в поєднанні з середньою і базовою освітою. Без ефективної і якісної системи середньої і спеціальної освіти складно створити корпус дієвих сучасних публічних службовців, що реалізують антикризові політики Уряду.

Насамперед нерозвинуте та не підготовлене до змін суспільство не сприйматиме реформи, чим буде унеможливити подальший розвиток національної економіки та суспільства в цілому.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам розвитку якості освіти в різних аспектах її вивчення, дослідженню взаємозв'язку освіти та розвитку національної економіки, досвіду використання міжнародних методик професійного розвитку публічних службовців присвячено значну кількість наукових публікацій як зарубіжних, так і вітчизняних авторів. Сучасні концепції національної освіти представлено в працях Г.О. Балла, В.І. Бондаря, О.А. Дубасенюк, І.А. Зязюна, В.В. Краєвського, Н.В. Кузьміної, А.В. Хуторського та інших. Проблеми освіти публічних службовців присвячено дослідження А. Гончарук [6], Н. Гущиної [7], В. Давидової [8], О. Баніт [9], Н. Кіяновської [10], О. Луценко [11], Н. Мартинової [12], Н. Терехіної [13], Т. Нестеренко [14] та ін.

Рис. 1. Система освіти та професійної підготовки державних службовців

Таблиця 1. Рейтинг Prosperity Index найбільш успішних країн світу за 2018 р.

		Схильність економіки до розвитку	Можливість підприємництва	Публічне управління	Свободи	Соціальний капітал	Безпека	Якість освіти	Охорона здоров'я	Екологія
1	Норвегія	8	8	2	8	5	3	4	7	1
2	Нова Зеландія	3	2	3	1	2	23	16	17	13
3	Фінляндія	14	10	1	9	2	15	3	14	3
4	Швейцарія	6	9	5	19	20	8	1	3	16
5	Швеція	1	13	4	12	19	13	14	6	8
6	Нідерланди	4	14	6	6	11	9	2	8	46
7	Данія	5	11	8	14	4	14	11	21	19
8	Канада	15	4	9	2	6	24	13	24	18
9	Австралія	20	7	14	15	1	22	5	10	10
10	Велика Британія	7	4	10	8	16	17	8	19	9
112	Україна	84	102	130	95	115	135	48	135	108

Джерело: сформовано автором на основі даних The Legatum Prosperity Index™ offers a unique insight into how prosperity is forming and changing across the world [https \[2\]](https://www.legatum.com/prosperity).

Рис. 2. Взаємозв'язок розвитку національної економіки, якості освіти та публічного управління

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Реформа публічного управління є однією з основних для країн, які намагаються подолати кризу. Від ефективності публічної служби безпосередньо залежить рівень життя громадян, якість ведення бізнесу, рівень ВВП та інші економічні показники. Однак питанням взаємозв'язку середньої освіти, спеціальної вищої освіти публічних службовців, ефективності публічного управління та розвитку націо-

нальної економіки приділено недостатньо уваги.

Ефективна публічна служба слугує конкурентною перевагою сучасної держави на глобальному ринку. Один із ключових етапів реформи — підвищення спроможності міністерств, перетворення їх на аналітично-владні центри, що будуть лідерами у впровадженні реформ та підвищать ефективність діяльності Уряду в цілому.

Важливим елементом реформи державної служби в Україні є оновлення системи професійного навчання державних службовців. Впровадження професійних стандартів дозволить створити сучасну мобільну та гнучку систему навчання з розвинутою інфраструктурою та якісними результатами, що дозволить ефективно впровадити принципи належного врядування [5; 6].

Цінним ресурсом для досягнення цілей публічного управління є високий професіоналізм державних службовців. Але сьогодні суспільство не задоволене ефективністю публічного управління, особливо якістю публічних послуг. Це потребує оновлення системи освіти державних службовців: зміни підходів щодо організації, планування, формування змісту, визначення видів, форм та засобів навчання з орієнтацією на якісний результат (рис. 1) [1].

Важливо усвідомити, що професійні компетенції майбутнього державного та публічного службовця формує не тільки вища, а й середня освіта.

До сфери освіти сьогодні звернено увагу багатьох науковців теоретиків і практиків державного управлін-

Рис. 3. Позиція України серед успішних країн світу у рейтингу Prosperity Index по якості освіти, публічного управління та стану економіки

Рис. 4. Порівняння витрат на освіту в Україні та деяких європейських країнах

Джерело: [4].

ня. Тільки держави, що мають у розпорядженні високоефективну систему освіти, яка відповідає сучасним вимогам, можуть увійти до числа розвинених країн сучасного світу. Практично в усіх країнах, що демонструють високі темпи економічного зростання, пріоритетним напрямом є розвиток освіти.

Рейтинг Prosperity Index найбільш успішних країн світу за 2017, опублікований Лондонським аналітичним центром Legatum Institute, дає можливість оцінити 149 країн за 8 критеріями: схильність економіки до розвитку, можливості підприємництва, якості публічного управління, стан безпеки, освіта, сфера охорони здоров'я, рівень свобод у суспільстві, соціальний капітал та охорона навколишнього середовища. В таблиці 1 представлені показники по десяти країнах лідерах та Україні, яка займає 112 місце.

Україна, порівняно з минулим роком опустилася на 5 позицій. Найслабшими галузями аналітики вважають медицину та безпеку, найсильнішою — освіту.

Дані таблиці 1 свідчать про те, що в країнах, які займають перші п'ять позицій рейтингу, прослідковується максимальний позитивний результат в позиціях розвитку економіки, якості освіти та публічному управлінні. Інвестиції в людський капітал є цільовим вкладом в інтелектуальний та професійний розвиток індивіда, який в майбутньому приносить дохід самій людині і суспільству. Освіта є одним з традиційних видів інвестування в людський капітал.

Для окремих розвинених країн, таких як Франція, Швейцарія, частка людського капіталу в структурі національного багатства висока і наближається до 80%. Людський капітал практично у всіх країнах світу перевищує половину накопиченого національного багатства. Висока питома вага людського капіталу, насамперед, свідчить про рівень розвитку країн. У структурі національного багатства України частка людського капіталу в загальному обсязі менше 50% [3].

Якість людського капіталу впливає майже на всі соціально-економічні явища та процеси в країні [2].

Рис. 5. Взаємозв'язок системи освіти, публічного управління та стану національної економіки

Аналіз взаємозв'язку стану економіки, ефективності публічного управління та якості освіти розвинутих країн (табл. 1) показує, що країни, які займають перші позиції у рейтингу по показнику якості освіти мають розвинуті інноваційні економіки і ефективні системи публічного управління — це Норвегія, Фінляндія, Нова Зеландія, Швеція, Швеція та Норвегія (рис. 2) [2].

Вищезазначена тенденція має в Україні викривлену форму — відносно непогану 48 позицію по якості освіти, але 130 позицію по ефективності публічного управління та 84 за рівнем розвитку економіки (рис. 3).

Скоріш за все, Україна займає 48 позицію по рівню освіти, завдяки кількісним показникам, а незадовільний стан якісних показників свідчить про низький рівень розвитку людського капіталу, і як результат — неефективна система публічного управління та нерозвинута національна економіка.

Стимулювати економічне зростання та прискорювати реформи держава може і повинна через свій основний інструмент — державний бюджет. Але весь період незалежності державний бюджет працює не для досягнення суспільно важливих результатів, а на фінансування процесів, що склалися історично та не мають навіть формальних показників ефективності, за якими можна було б оцінити якість витрачання державних коштів.

На основі проведеного аналізу (рис. 4) можна зробити висновок, що кількість витрат з Державного бюджету на освіту та науку збільшувалась впродовж 2016—2019 рр. Частка бюджетних витрат України на освіту в цілому відповідає європейським показникам і навіть перевищує витрати багатьох розвинених держав. Тобто проблема фінансування української освіти полягає не в низькому відсотку ВВП, а в низькому значенні самого ВВП. І шукати рішення потрібно не через збільшення відсотків, а через зростання економіки і збільшення абсолютної величини ВВП. Для вирішення цієї проблеми освіти, має стати не тільки споживачем бюджетних коштів, але і важливим інструментом розвитку економіки.

Проведений аналіз свідчить про системність проблеми якості всієї освіти, освіти державних службовців та сталого розвитку соціально-економічних процесів в Україні (рис. 5).

Потенційність розвитку національної економіки є результатом ефективності публічного управління, створити яке неможливо без достатнього рівня розвитку людського капіталу, до створення якого має пряме відношення якість системи освіти.

ВИСНОВКИ

Держава реалізує свої політики через систему публічної служби, яку можна розглядати через сукупність публічних службовців різних рівней. Всі розвинуті країни світу протягом останніх десятиліть приділяють особливу увагу професіоналізму публічних службовців, від яких безпосередньо залежить ефективність процесів прийняття та реалізації управлінських рішень. Від ефективної роботи кожного державного службовця, узгодженості роботи працівників у структурних підрозділах і цих підрозділів між собою залежить загальна ефективність функціонування державного органу в цілому. На результати діяльності державних службовців безпосередньо впливає рівень загальної та професійної освіти.

Забезпечення якості освіти — одна з центральних тем у національних і світовому освітньому дискурсі. Якість вищої освіти є показником успішності процесу надання освітніх послуг і визначається як властивість, що характеризує стан освітнього середовища університету (освітнього процесу, сукупності умов і ресурсів), цільові установки (стандарты, норми), а також результативність процесу вищої освіти, його відповідність потребам і очікуванням різних зацікавлених сторін. Поліпшення якості освіти та рівний доступ до неї — одне з головних завдань сучасної державної політики в Україні

Щоб якість освіти для держслужбовців стала якіснішою та відповідала потребам реформи слід звернути увагу на:

- конкурентне середовище між вищими навчальними закладами, які мають ліцензію на підготовку за спеціальністю "Публічне управління та адміністрування";
- здійснити аналіз обсягу державного замовлення на підготовку магістрів публічного адміністрування, щоб з'ясувати чи справді держава потребує такої кількості фахівців з профільною освітою рівня магістра;
- розробити перелік та систему моніторингу індикаторів якості програм підготовки з публічного управління та адміністрування;
- забезпечити практику відкритого об'єктивного конкурсу для працевлаштування на публічну службу.

Література:

1. К. Ващенко. Концептуальні засади модернізації професійного навчання державних службовців у контексті реформування державної служби в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [file:///D:/Temp/_01_VASHCHENKO%20\(3\).pdf](file:///D:/Temp/_01_VASHCHENKO%20(3).pdf), 2016
2. The Legatum Prosperity Index™ offers a unique insight into how prosperity is forming and changing across the world. <https://www.prosperity.com> [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.prosperity.com>
3. Пищулін О., Юрочко Т., Міщенко М., Жаліло Я. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ: аналітична доповідь. — Київ, Видавництво "Заповіт". — 2018, С. 367.
4. Статистичного збірника "Вища освіта в Україні" 2017 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>
6. Усик В. Проблеми реформування вищої освіти в Україні: погляд молодих вчених за умов військового конфлікту та суспільно-політичної кризи / Віра Усик, Анатолій Олексієнко // Модернізація управління національною економікою: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., 25—26 листоп. 2016 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана" [та ін.]; редкол.: І.Й. Малий (голова) [та ін.]. — Київ: КНЕУ, 2016. — С. 287—291.

References:

1. Vaschenko, K. (2016), "Conceptual Principles of Modernization of Professional Training of Civil Servants in the Context of the Reform of the Civil Service in Ukraine", available at: [file:///D:/Temp/_01_VASHCHENKO%20\(3\).pdf](file:///D:/Temp/_01_VASHCHENKO%20(3).pdf) (Accessed 30 May 2019).
2. The Legatum Prosperity Index™ (2018), available at: <http://www.prosperity.com> (Accessed 30 May 2019).
3. Pyschulin, O. Yurochko, T. Mischenko, M. and Zhalilo, Ya. (2018), Rozvytok liuds'koho kapitalu: na shliakhu do iakisnykh reform [Development of human capital: on the path to qualitative reforms], Vydavnytstvo "Zapovit", Kyiv, Ukraine.
4. State Statistics Service of Ukraine (2017), "Higher education in Ukraine", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 30 May 2019).
5. Ministry of Education and Science of Ukraine (2014), "The strategy of reforming higher education in Ukraine until 2020", available at: <http://www.mon.gov.ua/> (Accessed 30 May 2019).
6. Usyk, V. and Oleksienko, A. (2016), "Problems of Higher Education Reform in Ukraine: A View of Young Scientists in the Context of a Military Conflict and a Socio-Political Crisis", Modernizatsiia upravlinnia natsional'noiu ekonomikoiu : zb. materialiv IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf. [Modernization of national economy management: a collection of materials of the IV International Scientific and Practical Conference], KNEU, Kyiv, Ukraine, 25—26 Nov, pp. 287—291.

Стаття надійшла до редакції 18.06.2019 р.